

N:o 26.

Ank. till Riksd. Kansli den 6 Maj 1871, kl. 7 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckta motioner angående ändring i lagens stadganden om mannens målsmansrätt öfver hustrun
m. m.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till Lag-Utskottet remitterad motion (N:o 123) har Herr *L. J. Hierta* yttrat, hurusom, oaktadt på sednare tiden qvinnans rätt i samhället mer än tillförene blifvit påaktad af den lagstiftande makten, dock ännu qvarstode en orättvisa mot den gifta qvinnan i den oinskränkta makt allmänna lagen i 9 Kap. Giftermåls-balken om målsmanskapet tillade mannen att ensam råda öfver förvaltningen af hustruns egendom, utan att undantag derifrån kunde ega rum, annat än i hvad giftorätt angick, vare sig genom äktenskapsförord eller frivillig öfverenskommelse, då denna icke enligt lag var bindande. I afseende å lagens skydd för den gifta qvinnans egendom stode Sverige ännu efter de flesta andra civiliserade länder. Så väl i Europa som i Nord-Amerikas Förenta Stater hade man varit betänkt på att genom särskilda lagar lemna hustrun rättighet att råda öfver sin egendom. Särskildt ville motionären härvid fästa uppmärksamheten på staten New-Yorks lagar 1860 och 1862, genom hvilka blifvit förklaradt, att både den fasta och den lösa egendom en hustru egde såsom sin egen och särskilda egendom, den, som tillföll henne genom arf, testamente, gåfva eller förläning, den hon förvärfvade genom

Bih. till Riksd. Prot. 1871. 7 Saml. 15 Häft.

sitt yrke, handtering, arbete eller tjänster för sin egen och särskilda räkning, den, som en hustru i staten New-York egde vid tiden af sitt giftermål, samt räntor, inkomster och afkastning af all sådan egendom skulle, oaktadt hennes giftermål, vara och förblifva hennes särskilda egendom, hvilken skulle begagnas, samlas och lagfaras i hennes eget namn och icke vara underkastad inblandning eller öfverinseende af hennes man, likasom hon ej heller skulle vara ansvarig för hans skulder, undantagande sådana, som kunnat blifva ådragna för hennes eget eller barnens underhåll genom hennes förvällande. En hustru finge belåna, sälja, anvisa och öfverflytta sin särskilda, personliga egendom, drifva ett yrke eller handtering och uträtta hvilket arbete eller tjänst som helst för sin egen räkning, och inkomsten, som tillföll henne deraf, fick begagnas af henne och användas i hennes eget namn.

Lagen innehöll vidare, att hustru kunde öfverlemna sin särskilda egendom, söka och sökas för densamma, samt anställa åtal i sitt eget namn för oförrätter emot hennes person eller barnens egendom. Hon skulle ock sjelf ansvara för kostnaden för rättegångar, som rörde hennes egendom.

Äfven fordrades modrens skriftliga samtycke, tillika med fadrens, för att göra lärlingskontrakt angående barnen bindande, eller för att kunna skicka dem i tjänst hos andra.

Med föranledande häraf och med åberopande af hvad vid flera föregående riksdagar, då motionären gjort framställningar i enahanda syftning, i frågan förekommit, samt då den i staten New-York införda lag, under en flerårig utöfning, befunnits tillfredsställande och jemväl annorstädes blifvit efterföljd, har motionären yrkat,

att Lag-Utskottet måtte föreslå dels en lagförändring i omförmälda afseende, i likhet med den ofvan åberopade, dels upphäfvande af 8, 9 och 11 Kap. Giftermåls-balken i de delar, som för närvarande utgjorde hinder emot den ifrågavarande författningens införande, eller ock

att Utskottet måtte inkomma med förslag till en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran, att ett sådant förslag i omförmälda hänseende, hvarigenom ett af de mest beklagansvärda missförhållanden inom det borgerliga och familjelifvet kunde afhjelpas, måtte blifva utarbetadt och af Kongl. Maj:t framlagdt för nästa Riksdag.

I hufvudsakligen enahanda syftning har inom Första Kammaren Herr *J. A. Hazelius*, i motion (N:o 19), hvilken jemväl blifvit remitterad till Lag-Utskottet, hemställt,

att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i 8, 9, 10 Kap. Giftermåls-balken, att den egendom, lös eller fast, hustru före äktenskapet egt eller efter detsamma ärfvt eller förvärfvt förblefve hennes enskilda tillhörighet,

deröfver hon allena, icke mannen, egde förfoga, och att, der fader eller förmyndare funne sådant nödigt, qvinna i arf eller gäfva tillfallen egendom finge, oberoende af hennes blifvande äktenskap, ställas under mannens vård eller förvaltning sålunda, att blott afkastningen af samma egendom måtte utgå till boet, eller ock

att Riksdagen måtte besluta underdånig framställning, att Kongl. Maj:t täcktes till en blifvande Riksdag öfverlemna förslag till de ändringar i lagen, som ändamålet fordrade.

Lag-Utskottet har haft dessa förslag under öfvervägande. Om det än må vara sannt, att i afseende å de fordringar en nyare tid uppställer på en själfständig ställning för den gifta qvinnan till hennes betryggande mot ekonomiskt obestånd, svenska lagstiftningen står tillbaka för de flesta andra länders, bör man dock icke förbise, att, då vår lagstiftning, med den betänksamhet, som, när det gällt familjeförhållandena, alltid för densamma varit utmärkande, ännu låtit mannens målsmansrätt öfver hustrun såsom regel qvarstå i den utsträckning, den erhållit i 1734 års lag, den, såsom motvigt häremot, genom boskildslagarne mer och mer utvidgat hustruns rätt att undandraga sig detta målsmanskap då det missbrukas, jemte det lagstiftningen, i fråga om gäld, som blifvit gjord i äktenskapet och till båda makarnes nytta, ålagt hustrun lindrigare ansvarighet än mannen. Lagen om boskildnad den 18 September 1862, som för båda makarne har stadgandet, att boskildnad må ega rum, om ena maken är skyldig till betalning, för hvilken den andra makens giftorätt eller enskilda egendom ej svarar, och sådan betalning ej kan fullgöras, utan att den giftorätt eller enskilda egendom tillgripes, medgifver dessutom hustru att söka boskildnad i de fall, att makars gemensamma bo är belastadt med så stor gäld, att den ej kan betalas med den egendom, som i boet är samfäld och den enskilda, som bör svara för samma gäld, eller mannen, genom försummelse eller vanvård af boets angelägenheter eller boets belastande med gäld utan motsvarig nytta kan anses missbruka sitt målsmanskap, eller han af ondska eller motvilja öfvergifvit eller förlupit hustrun och ej kommit åter inom sex månader, eller han blifvit ställd under förmyndare.

Då emellertid det medel, lagen sålunda anvisar till hustruns skydd, icke får anlitas förr, än verkningarne af mannens missbruk af målsmansrätten redan framträdt och kunna ledas i bevis, och hustrun naturligtvis i det längsta ryggar tillbaka för nödvändigheten att gifva grannliga förhållanden inom familjen till pris åt offentligheten, är det tydligt och torde jemväl af erfarenheten bekräftas, att nämnda medel i allmänhet kommer

till användning först i yttersta nödfall och, kanske oftast, då det redan är för sent, och Lag-Utskottet anser derföre en lagförändring i den uti motionerna antydda syftning vara af behovet påkallad. Vid de öfverläggningar inom representationen, till hvilka liknande motioner vid flera riksmöten gifvit anledning, har man också i allmänhet varit ense derom, att något härutinnan borde göras, om än meningarne varit delade om sättet för reformens avvägbringande.

Att nu, i enlighet med hvad motionärerne afse, uppställa såsom regel, att från mannens målsmanskap vore undantaget allt hvad hustrun egde då hon ingick äktenskapet, hvad under äktenskapet tillfallit henne genom arf, gåfva eller testamente och hvad hon under äktenskapet sjelfförvärfvade, har förefallit Utskottet betänkligt. Ett stadgande härom torde icke kunna meddelas, utan att i sammanhang dermed en genomgripande förändring af hela den nu gällande lagstiftningen rörande makars egendomsgemensamhet verkställes, hvilket motionärerne jemväl synas hafva insett, då de, i sammanhang med yrkandet om upphörande af mannens målsmansrätt för hustrun i afseende å ofvannämnda egendom, fordrat, att samma egendom skulle anses för hustruns enskilda tillhörighet. Utskottet har befarat, att allmänna tänkesättet icke är nog förberedt på en dylik förändring, för att densamma nu skulle kunna genomföras.

Deremot har Utskottet, delande den åsigt, som i frågan uttalats af Lag-Utskottet vid två föregående riksdagar, ansett, att, till afhjelpande, och detta i icke oväsentlig mån, af de missförhållanden, som ofta äro en följd af mannens snart sagdt oinskränkta målsmansrätt öfver hustrun, skulle kunna vidtagas den förändring i bestående lag, att genom äktenskapsförord finge bestämmas, icke allenast, såsom för närvarande, i hvad mån giftorätt i makarnes egendom skall för den ena eller andra maken ega rum, utan äfven att från mannens målsmanskap kunde undantagas den egendom, deri han ej eger giftorätt, eller någon del deraf, öfver hvilken egendom hustrun skulle ega att råda, sjelf eller med biträde af god man.

Af ett sådant stadgande skulle följa, att hustru, som på grund af äktenskapsförord sjelf rådde öfver sin egendom, borde bidraga till kostnaderna för gemensamma boet, i likhet med hvad enligt lag bör ega rum, i händelse, efter det boskilnad emellan makar blifvit beviljad, det befinnes, att hvad som vidare af dem gemensamt förvärfvas ej räcker till uppehälle för dem och barnen; och då enligt boskilnadslagen den egendom, hustru berättigas undanskifta, skall förvaltas af god man, som af Rätten förordnas, hvilken gode man jemväl tillkommer förvaltningen af den egendom, som, efter det boskilnad söktes, tillfallit hustrun, torde, i fall lagens stadgande

om

om äktenskapsförord förändras derhän, att det medgifves hustru att utan biträde af god man råda öfver egendom, hvori mannen ej har giftorätt, det jemväl böra lemnas hustrun öppet att utan biträde af god man förvalta sådan egendom, som genom boskilnad undandragits mannens målsmansrätt.

Med anledning af hvad sålunda blifvit anfördt får Lag-Utskottet, som, i anseende till den korta tid Utskottet, efter behandlingen af omfattande, af Regeringen framställda lagförslag, haft att använda på förevarande fråga, funnit sig förhindradt att utarbete formuleradt förslag till de ändringar i ofvan omförmälda stadganden äfvensom de flera, dermed sammanhang egande, hvilka skulle vara af nöden, värdsamt hemställa,

att Riksdagen måtte finna de ifrågavarande motionerna icke kunna bifallas i vidsträcktare mån, än att Riksdagen beslutar att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbete och i nådig proposition till Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 8 Kap. 1 § Giftermåls-balken, att genom äktenskapsförord må kunna betingas rättighet för hustru att råda öfver sin enskilda egendom, äfvensom till de förändrade bestämmelser i öfrigt, som deraf böra blifva en följd.

Stockholm den 4 Maj 1871.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr *Carlén*, som ansåg önskligt att, jemte den af Lag-Utskottet förordade förändring i äktenskapsförordslagen, stadgandena om mannens målsmansrätt förändras derhän, att hustrun, äfven om äktenskapsförord ej blifvit upprättadt, må vara ovilkorligen berättigad att, efter anmälan hos domstol, vinna boskilnad, så att henne tillåtes att, när helst hon finner sådant för sig angeläget, sjelf förvalta hvad henne enskildt tillhör samt hvad

Bih. till Riksd. Prot. 1871. 7 Saml. 15 Häft.

hon efter boskilnaden kan ärfva eller förvärfva; och borde, efter reservantens åsigt, Riksdagen i den ifrågasatta underdåniga skrifvelsen hemställa om utarbetande af lagförslag i nu antydda riktning.

af Herr *Ribbing*: »Mot Utskottets beslut att, i den riktning och på det sätt, som i detta betänkande finnes anvisadt, tillstyrka Riksdagen att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t begära utarbetande och framläggande af lagförslag till utvidgning af rätten att ingå äktenskapsförord, får jag anmäla min reservation. Utskottets förslag i detta hänseende innebär hufvudsakligen att genom äktenskapsförord skulle kunna bestämmas, att hustruns i boet införda egendom fortfarande skulle förblifva under hennes särskilda förvaltning, med eller utan biträde af särskild god man. Med den hos oss rådande uppfattning af den äktenskapliga enheten och makarnes inbördes ställning och förhållande skulle ett förord af nämnda innehåll nästan ovilkorligen uppfattas såsom ett, redan före äktenskapets ingående tillkännagifvet misstroende till den blifvande äkta mannens förmåga eller ordningssinne och goda vilja: ett dåligt förebud för det blifvande äktenskapets lycka och ett uttryck af bristande förtroende, hvilket under äktenskapets hela fortgång skulle ständigt ånyo återkallas i minnet, men till hvars frammanande vid äktenskapets början och ingående, just derföre, föga benägenhet torde finnas. Man omskapar ej seder och öfvertygelser med lagar, men deremot blifva lagar, som gå emot seder och öfvertygelser, tomma ord på papperet och såsom sådana ändamålslösa. Under äktenskapet åter skulle ett dylikt förord och hustruns deraf följande affärsverksamhet för sig och bredvid mannens verka menligt på den gemensamma sträfvan till boets bestånd och trefnad samt den arbetets fördelning, som för sådant ändamåls vinnande betingas. Och det skulle ändock i de fall, då det egentligen behöfdes, visa sig vanmäktigt: vid tillfällen af ekonomisk nöd och förlägenhet för mannen skulle hustrun väl sällan motstå frestelsen att med sina tillgångar eller sitt namn bispringa honom och sålunda just uppoffra de fördelar, hvilka äktenskapsförordet skulle tillförsäkra henne. Funnes åter en god man, hade man dymedelst endast infört en tredje person, som trädde mellan man och hustru, fruktansvärdt till föga fromma för bådass äktenskapliga lycka. Helt annat skulle, enligt min öfvertygelse, en anordning i förevarande fall kunna vara och verka, hvarmedelst makarnes förhållande till hustruns enskilda egendom i viss mån närmades till det gamla Romerska dotalsystemet. Men till förslag i denna riktning har inom Utskottet ingen benägenhet visat sig.»